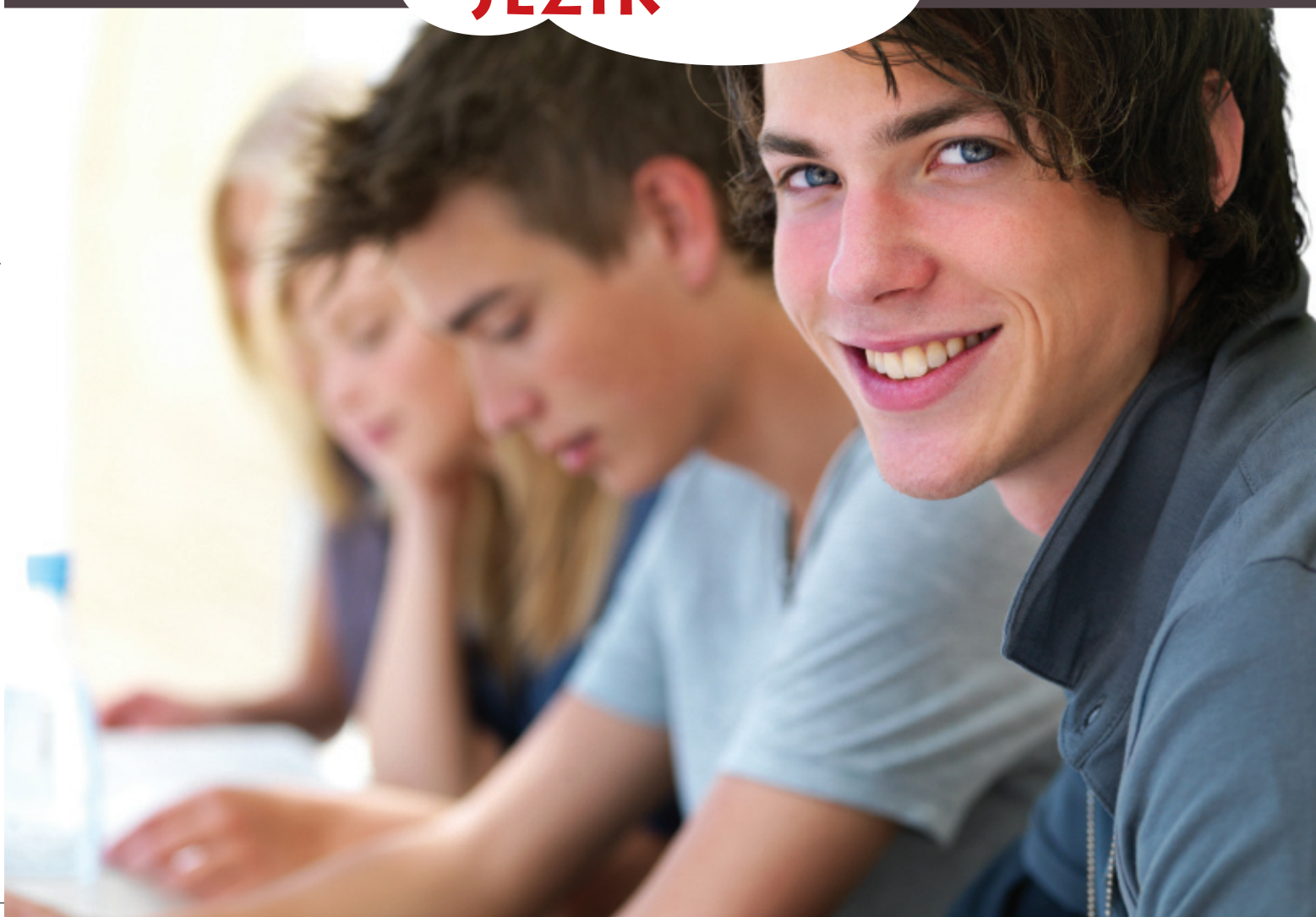

Ispitni katalog za državnu maturu
u školskoj godini 2011./2012.

HRVATSKI JEZIK

Stručna radna skupina za izradbu ispitnih materijala iz Hrvatskoga jezika:

Davor Tanocki, prof., III. gimnazija, Osijek, voditelj

Sandra Breka-Ovčar, prof., Gimnazija, Čakovec

Božica Jelaković, prof., XV. gimnazija, Zagreb

prof. dr. sc. Zrinka Jelaska, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Sunčica Podoreški, prof., Medicinska škola Varaždin

Jugana Dagelić, prof., stručna konzultantica, IV. gimnazija Marka Marulića u Splitu

akademik Milivoj Solar, stručni konzultant.

Sadržaj

Uvod.....	5	2. OSNOVNA RAZINA ISPITA.....	25
1. VIŠA RAZINA ISPITA.....	6	2.1. Područja ispitivanja.....	25
1.1. Područja ispitivanja.....	6	2.2. Struktura ispita.....	25
1.2. Struktura ispita.....	6	2.2.1. Književnost i jezik.....	25
1.2.1. Književnost i jezik.....	6	2.2.2. Školski esej.....	26
1.2.2. Školski esej.....	7	2.3. Obrazovni ishodi.....	27
1.3. Obrazovni ishodi.....	8	2.4. Tehnički opis ispita.....	30
1.4. Tehnički opis ispita.....	11	2.4.1. Trajanje ispita.....	30
1.4.1. Trajanje ispita.....	11	2.4.2. Izgled ispita i način rješavanja.....	30
1.4.2. Izgled ispita i način rješavanja.....	11	2.4.3. Pribor.....	30
1.4.3. Pribor.....	12	2.5. Opis bodovanja.....	30
1.5. Opis bodovanja.....	12	2.5.1. Vrednovanje prve ispitne cjeline –	
1.5.1. Vrednovanje prve ispitne cjeline –		<i>Književnost i jezik.....</i>	31
1.5.2. Vrednovanje druge ispitne cjeline –		2.5.2. Vrednovanje druge ispitne cjeline –	
1.5.2. Vrednovanje druge ispitne cjeline –		<i>Školski esej.....</i>	31
<i>Školski esej.....</i>	12	2.6. Vrste zadataka.....	33
1.6. Vrste zadataka.....	14	2.6.1. Primjeri zadatka višestrukoga izbora.....	33
1.6.1. Primjeri zadatka višestrukoga izbora.....	14	2.6.2. Primjer zadatka višestrukoga izbora	
1.6.2. Primjer zadatka višestrukoga		s dopunjavanjem.....	34
izbora s dopunjavanjem.....	15	2.6.3. Primjer zadatka povezivanja.....	34
1.6.3. Primjer zadatka povezivanja.....	15	2.6.4. Primjeri esejskoga zadatka.....	35
1.6.4. Primjeri esejskih zadataka.....	16	2.6.4.1. Interpretativni školski esej.....	35
1.6.4.1. Interpretativni školski esej.....	16	2.6.4.2. Usporedbena raščlamba	
1.6.4.2. Usporedbena raščlamba		dvaju ili više tekstova.....	37
dvaju ili više tekstova.....	18	2.6.4.3. Raspravljajući školski esej.....	39
1.6.4.3. Raspravljajući školski esej.....	21	3. PRIPREMA ZA ISPIT.....	41

Uvod

Hrvatski je jezik na državnoj maturi obvezni predmet. Pristupnik¹ može polagati ispit iz Hrvatskoga jezika na višoj ili na osnovnoj razini.

Ispitni katalog za državnu maturu iz Hrvatskoga jezika temeljni je dokument ispita u kojem su navedeni i objašnjeni sadržaji, kriteriji i načini ispitivanja i vrjednovanja na višoj i osnovnoj razini u školskoj godini 2011./2012.

Viša razina ispita iz Hrvatskoga jezika usklađena je s nastavnim planom i programom za gimnazije². Oni pristupnici koji su slušali Hrvatski jezik prema ostalim nastavnim programima, ako žele polagati višu razinu, trebaju proširiti stečeno znanje sadržajima gimnazijskoga nastavnoga programa rabeći dodatnu odobrenu literaturu.

Osnovna razina ispita odgovara nastavnomu planu i programu s najmanjom satnicom u četverogodišnjim strukovnim školama³.

Ispitni katalog podijeljen je u dva dijela od kojih se svaki odnosi na jednu od navedenih razina.

Svaka je razina ispita opisana u šest poglavlja.

U prvome se poglavlju (*Područja ispitivanja*) općenito navode ispitne cjeline i područja ispitivanja.

U drugome poglavlju (*Struktura ispita*) opisana je okvirna struktura ispita prema ispitnim cjelinama s obzirom na trajanje, udio pojedine cjeline u ispitnu i polazni sadržaj (tekst). U tome su poglavlju ukratko opisani sadržaji ispitivanja, ključna znanja i vještine te

struktura svake od ispitnih cjelina (*Književnost i jezik i Školski esej*). U trećem je poglavlju (*Obrazovni ishodi*) za svaku ispitnu cjelinu detaljno navedeno koje sadržaje pristupnik mora znati i razumjeti te što mora moći učiniti kako bi postigao uspjeh na ispitnu.

U četvrtome je poglavlju (*Tehnički opis ispita*) za svaku ispitnu cjelinu navedeno trajanje, opisan je izgled ispita i objašnjen je način rješavanja.

U petome poglavlju (*Opis bodovanja*) ukratko su opisani kriteriji za bodovanje prve cjeline, a detaljnije su opisani kriteriji i kategorije za vrjednovanje školskoga eseja. U šestome se poglavlju (*Vrste zadataka*) nalaze upute i primjeri za sve vrste zadataka koji se nalaze u ispitnu.

¹ Termin *pristupnik* u tekstu Kataloga uporabljen je u općem značenju te se odnosi i na pristupnice i na pristupnike.

² Glasnik Ministarstva kulture i prosvjete, Posebno izdanje, broj 2, Školske novine, Zagreb, 1. kolovoza 1995.

³ Glasnik Ministarstva prosvjete i športa, Posebno izdanje, broj 11, Zagreb, lipanj 1997.

1. VIŠA RAZINA ISPITA

1.1. Područja ispitivanja

Ispitom iz Hrvatskoga jezika ispituju se **književnoteorijska, književnopovijesna i jezična znanja, razumijevanje književnoga teksta i uporaba hrvatskoga jezika.**

Ispit iz Hrvatskoga jezika sastoji se od dviju cjelina. Prva ispitna cjelina je *Književnost i jezik* i čine ju skupine pitanja zatvorenoga tipa. Druga je ispitna cjelina *Školski esej*.

1.2. Struktura ispita

Ispit iz Hrvatskoga jezika sastoji se od dviju cjelina: *Književnost i jezik* te *Školski esej* i one čine jedinstven ispit. Svaka ispitna cjelina ima 50% udjela u ukupnome uspjehu na ispitu. U *tablici 1.* prikazana je struktura ispita iz Hrvatskoga jezika na višoj razini.

Tablica 1. Struktura ispita iz Hrvatskoga jezika na višoj razini

Ispitna cjelina	Naziv	Trajanje	Udio u ocjeni	Pribor	Prilozi
1.	<i>Književnost i jezik</i>	80 minuta	50%	kemijska olovka plave ili crne boje	pitanja uz polazni tekst i bez polaznoga teksta
2.	<i>Školski esej</i>	160 minuta	50%	kemijska olovka plave ili crne boje, nalivpero	ulomak (ili više njih) teksta s popisa ispitnih djela
Ukupno		240 minuta	100%		

1.2.1. Književnost i jezik

U prvoj cjelini zadacima zatvorenoga tipa ispituju se razumijevanje književnoga teksta, književnoteorijska, književnopovijesna i jezična znanja. U *tablici 2.* prikazana je struktura prve ispitne cjeline *Književnost i jezik*.

Tablica 2. Struktura ispitne cjeline *Književnost i jezik*

DIJELOVI PRVE ISPITNE CJELINE	PODRUČJE ISPITIVANJA	POLAZNI TEKST	VRSTA ZADATAKA	BROJ ZADATAKA	BROJ BODOVA
1.	Književnost	osam polaznih tekstova	zadatci višestrukoga izbora	40	40
1.	Književnost	zadatci nisu vezani uz polazni tekst	zadatci povezivanja	2	10
1.	Književnost	zadatci nisu vezani uz polazni tekst	zadatci višestrukoga izbora s dopunjavanjem	3	3
1.	Književnost	zadatci nisu vezani uz polazni tekst	zadatci višestrukoga izbora	7	7
2.	Jezik	zadatci nisu vezani uz polazni tekst	zadatci višestrukoga izbora	20	20

Ispit ukupno sadrži 72 zadatka i nosi 80 bodova.

Ispit prve cjeline sastoji se od dvaju dijelova i podijeljen je prema područjima ispitivanja.

Prvi dio ispita prve cjeline provjerava **razumijevanje književnoga teksta, književnoteorijska i književnopovijesna znanja** te se sastoji:

- od **osam polaznih tekstova** uz koje su vezane skupine od **pet zadataka** višestrukoga izbora
- od **triju zadataka** višestrukoga izbora s dopunjavanjem koji nisu vezani uz polazni tekst
- od **sedam zadataka** višestrukoga izbora koji nisu vezani uz polazni tekst
- od **dvaju zadataka** povezivanja koja nisu vezana uz polazni tekst.

Drugi dio ispitne cjeline čini **dvadeset zadataka** višestrukoga izbora kojima se ispituje znanje hrvatskoga jezika.

1.2.2. Školski esej

Pristupnik treba napisati školski esej ograničene duljine na temelju polaznoga teksta ili polaznih tekstova. Školski esej treba imati **od 400 do 600** riječi.

U ispitu iz Hrvatskoga jezika moguće su tri vrste školskoga eseja:

- interpretativni školski esej

- usporedbena raščlamba dvaju ili više tekstova

- raspravljački školski esej.

Pristupniku će na ispitu biti zadan **jedan esejski zadatak** koji se odnosi na **jednu** od triju navedenih vrsta školskoga eseja.

Zadatak za školski esej sastoji se od uputa, polaznoga teksta ili tekstova i smjernica kojima se određuju zahtjevi prema kojima pristupnik treba oblikovati svoj školski esej. U svakome će školskome eseju, bez obzira na vrstu, uvijek biti ponuđen bar jedan književni tekst, odnosno pjesma ili ulomak s popisa ispitnih djela. Uz ulomak iz književnoga djela s popisa ispitnih djela kao drugi polazni tekst može biti zadan i književni ili neknjiževni tekst koji je povezan sa sadržajem, strukturom, idejom i/ili književnim kontekstom zadanoga ispitnoga djela.

Pristupnik prema smjernicama piše školski esej zadane duljine.

U poglavlju *Opis bodovanja* navedene su i opisane sastavnice ljestvice za vrjednovanje školskoga eseja (*tablica 3.*). Popis književnih ispitnih djela ponuđen je na 11. stranici.

Primjeri zadataka za sve tri vrste školskoga eseja su na stranicama od 16. do 24.

Za pisanje školskoga eseja pristupnik može dobiti ukupno 80 bodova.

1.3. Obrazovni ishodi

Za svaku ispitnu cjelinu određeni su posebni ciljevi ispita, odnosno konkretni opisi onoga što pristupnik mora znati, razumjeti i moći učiniti kako bi postigao uspjeh na ispitu.

Književnost i jezik

Književnost

Prvom cjelinom ispituju se **razumijevanje književnoga teksta, književnoteorijska, književnopovijesna i jezična znanja.**

Od pristupnika se očekuje da može:

- prepoznati tekstove, autore, razdoblja i poetike hrvatske i svjetske književnosti
- prepoznati i razumjeti književnopovijesna i književnoteorijska obilježja književnih i neknjiževnih tekstova
- razumjeti specifičnosti stvaralaštva pojedinoga autora
- prepoznati i razumjeti obilježja književnih rodova i vrsta
- razlikovati, analizirati i interpretirati lirske, epske, dramske, književno-znanstvene i publicističke tekstove te poznavati njihov povijesni razvoj
- prepoznati i razumjeti književnopovijesna razdoblja europske (svjetske) književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od staroga vijeka do suvremene književnosti u kronološkome slijedu
- prepoznati i razumjeti književnopovijesna razdoblja hrvatske književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od srednjega vijeka do suvremene književnosti u kronološkome slijedu
- razlikovati i usporediti poetike i estetike književnopovijesnih razdoblja od staroga vijeka do suvremene književnosti
- razumjeti Bibliju kao temeljnu knjigu europske civilizacije (naziv, struktura, jezici i prijevodi, temeljni tekstovi predviđeni programom)
- interpretirati: Homer, *Ilijada*, *Odiseja*; Sofoklo, *Antigona*, *Kralj Edip*
- interpretirati: Plaut, *Škrtač*; Vergilije, *Eneida*
- poznavati tekst Bašćanske ploče te razumjeti važnost Bašćanske ploče za hrvatsku kulturu
- razumjeti značenje Petrarkine poezije, prepoznati Petrarkin sonet i petrarkistički stil
- interpretirati: Dante Alighieri, *Pakao*; Giovanni Boccaccio, *Dekameron*; Francesco Petrarca, *Kanconijer*
- interpretirati: William Shakespeare, *Hamlet*; Miguel de Cervantes, *Don Quijote*
- poznavati stvaralački životopis Marka Marulića i Marina Držića
- interpretirati: Marko Marulić, *Judita*; Petar Hektorović, *Ribanje i ribarsko prigovaranje*; Marin Držić, *Dundo Maroje*, *Novela od Stanca*; Petar Zoranić, *Planine*
- interpretirati liriku hrvatskih petrarkista: Hanibal Lucić, Šiško Menčetić i Džore Držić
- razumjeti tematiku „rasute baščine“ i turske opasnosti (Juraj Šižgorić, Marko Marulić i Petar Zoranić)
- razumjeti barokni odnos prema temi života, smrti i ljubavi
- poznavati stvaralački životopis Ivana Gundulića i interpretirati djela *Suze sina razmetnoga* i *Dubravka*
- poznavati i razumjeti geografsku, tematsku i žanrovsku raznolikost hrvatskoga baroka
- interpretirati: Jean Racine, *Fedra*; Voltaire, *Candide*
- razumjeti tematsku specifičnost hrvatskoga prosvjetiteljstva

- interpretirati: Johann Wolfgang Goethe, *Patnje mladoga Werthera*; Edgar Allan Poe, *Crni mačak*
- razumjeti ulogu lirike u hrvatskome narodnome preporodu i interpretirati liriku Petra Preradovića
- poznavati stvaralački životopis Ivana Mažuranića i interpretirati djelo *Smrt Smail-age Čengića*
- poznavati stvaralački životopis Augusta Šenoa, razumjeti njegovu ulogu u kontekstu hrvatske književnosti 19. st. te interpretirati djela *Zlatarovo zlato* i *Prijan Lovro*
- interpretirati: Honoré de Balzac, *Otac Goriot*; Gustave Flaubert, *Gospođa Bovary*; Fjodor Mihajlovič Dostojevski, *Zločin i kazna*; Nikolaj Vasiljevič Gogolj, *Kabanica*
- interpretirati: Ante Kovačić, *U registraturi*; Vjenceslav Novak, *Posljednji Stipančići*; Josip Kozarac, *Tena*
- interpretirati liriku Silvija Strahimira Kranjčevića
- interpretirati: Charles Baudelaire, *Cvjetovi zla*
- interpretirati: Henrik Ibsen, *Nora*
- interpretirati liriku Antuna Gustava Matoša i Vladimira Vidrića
- razumjeti obilježja dijalektalnoga pjesništva hrvatske moderne
- interpretirati: Milan Begović, *Bez trećega*; Antun Gustav Matoš, *Cvijet sa raskršća*, *Camao*; Milutin Cihlar Nehajev, *Bijeg*
- interpretirati: Marcel Proust, *Combray*; Franz Kafka, *Preobrazba*
- razumjeti obilježja moderne lirike
- interpretirati: Luigi Pirandello, *Šest lica traži autora*; Samuel Beckett, *U očekivanju Godota*
- interpretirati liriku Antuna Branka Šimića
- poznavati stvaralački životopis Miroslava Krležu i interpretirati njegova djela: *Baraka pet be*, *Gospoda Glembajevi*, *Povratak Filipa Latinovicza*, *Lirika*

- interpretirati liriku Tina Ujevića, Dobriše Cesarića i Dragutina Tadijanovića
- interpretirati: Albert Camus, *Stranac*; J. D. Salinger, *Lovac u žitu*
- interpretirati liriku Jure Kaštelana, Vesne Parun i Josipa Pupačića
- interpretirati: Ranko Marinković, *Ruke* (zbirka)
- poznavati stvaralački životopis i interpretirati poeziju Ivana Slamniga i Slavka Mihalića
- interpretirati: Antun Šoljan, *Kratki izlet*; Ivan Aralica, *Psi u trgovištu*.

Jezik

U području usvojenosti jezičnih znanja od pristupnika se očekuje da može:

- razlikovati osnovne jezikoslovne pojmove
- prepoznati fonetske i fonološke jedinice hrvatskoga standardnoga jezika, tj. glasove (njihova artikulacijska i akustička obilježja), slogove i prozodiju te njihovu raspodjelu
- razlikovati fon, fonem, alofon i grafem; morf, morfem i alomorf te ih prepoznati na primjerima
- na primjerima prepoznati i razumjeti sljedeće glasovne promjene:
 - sibilizaciju
 - palatalizaciju
 - jotaciju
 - nepostojano a
 - vokalizaciju
 - jednačenje glasova po mjestu tvorbe
 - jednačenje glasova po zvučnosti
 - gubljenje glasova
 - alternacije ije/je/e/i

- razlikovati obilježja književnoga i neknjiževnoga teksta
- prepoznati osnovna obilježja čakavskoga, kajkavskoga i štokavskoga narječja te razumjeti njihovu ulogu u hrvatskoj kulturi i odnos prema standardu te položaj etnografskih dijalektizama u standardnome jeziku
- razumjeti razloge jezične razjedinjenosti u hrvatskoj književnosti i pokušaje grafijskoga ujednačavanja
- razlikovati gramatičke kategorije promjenjivih vrsta riječi (rod, broj, padež, lice, vrijeme, vid, način, stupanj i određenost) te ih funkcionalno primjenjivati
- prosuditi stilsku obilježenost glagolskih i imenskih oblika
- razumjeti tipove odnosa među sastavnicama spojeva riječi (sročnost, upravljanje, pridruživanje) te ih prepoznati na primjerima
- analizirati rečenično ustrojstvo:
 - predikat
 - subjekt
 - objekt
 - priložne oznake
 - atribut i apoziciju
- razumjeti vrste nezavisnosloženih i zavisnosloženih rečenica
- razumjeti leksičko-semantičke pojmove:
 - metaforu
 - metonimiju
 - sinonime
 - antonime
 - homonime
 - arhaizme i historizme

- antroponime
- toponime
- razumjeti značenje čestih frazema u hrvatskome jeziku te njihov odnos prema frazemima u drugim jezicima
- razumjeti razloge jezičnoga posuđivanja, razlikovati vrste posuđenica i pravilno pisati posuđenice
- razumjeti tvorbene načine u hrvatskome jeziku
- razumjeti funkcionalne stilove hrvatskoga jezika
- razumjeti strukturu rječnika i leksikografske jedinice
- razumjeti i poznavati povijesni razvoj hrvatskoga jezika.

Školski esej

Drugom cjelinom ispituju se **razumijevanje književnoga teksta, književnoteorijska i književnopovijesna znanja te uporaba hrvatskoga jezika.**

U školskome eseju se od pristupnika očekuje da samostalno oblikuje tekst te da pokaže znanje, vještinu i sposobnost razumijevanja teksta.

Od pristupnika se očekuje da može:

- sintetizirati i uobličiti misli i spoznaje u esej te sastaviti vezani tekst (uvod, razradba, zaključak)
- samostalno primijeniti različite postupke oblikovanja teksta (interpretaciju, analizu, sintezu, dokazivanje, raspravu, opis, uspoređivanje)
- strukturirano izlagati u zadanim veličinama (vrijeme i broj riječi)
- prikladno rabiti stručno nazivlje
- potkrijepiti stavove i sudove valjanim argumentima i primjerima (citati ili parafraze)
- objasniti sadržaj, namjenu i funkciju ponuđenoga teksta

- iznijansirano čitati i analizirati ponuđeni tekst (sadržaj, strukturu, izraz i stilske obilježnosti), odnosno uočiti sličnosti ili razlike u ponuđenim tekstovima
- povezivati stečena književnopovijesna i književnoteorijska znanja⁴ s ponuđenim tekstom
- vladati jezičnom i pravopisnom normom⁵
- povezano, jezgrovito, jasno i jezično pravilno sastaviti traženi pisani oblik prema ponuđenim smjernicama
- stil pisanja uskladiti s namjenom teksta
- uredno i čitko pisati.

Ispitna djela u školskoj godini 2011./2012. za višu razinu ispita su:

1. Camus, Albert, *Stranac*
2. Dostojevski, Fjodor Mihajlovič, *Zločin i kazna*
3. Držić, Marin, *Dundo Maroje*
4. Flaubert, Gustave, *Gospođa Bovary*
5. Goethe, Johann Wolfgang, *Patnje mladog Werthera*
6. Kafka, Franz, *Preobrazba*
7. Krleža, Miroslav, *Gospoda Glembajevi*
8. Krleža, Miroslav, *Povratak Filipa Latinovicza*
9. Marinković, Ranko, *Ruke*
(novele: *Ruke, Zagrljaj, Anđeo, Prah*)
10. Nehajev, Milutin Cihlar, *Bijeg*
11. Poe, Edgar Allan, *Crni mačak*
12. Salinger, Jerome David, *Lovac u žitu*

⁴ Na 8. i 9. str. određeno je koja se sve književnopovijesna i književnoteorijska znanja očekuju od pristupnika na višoj razini.

⁵ Na 9. i 10. str. određeno je koja se jezična znanja i vještine očekuju od pristupnika na višoj razini.

13. Sofoklo, *Antigona*
14. Šimić, Antun Branko, *Preobraženja*
15. Šoljan, Antun, *Kratki izlet*.

1.4. Tehnički opis ispita

1.4.1. Trajanje ispita

Ispit iz Hrvatskoga jezika piše se ukupno **240 minuta**.

Prvi dio ispita (*Književnost i jezik*) traje ukupno **80 minuta** bez stanke.

Drugi dio ispita (*Školski esej*) provodi se vremenski odvojeno od prvoga dijela i traje ukupno **160 minuta** bez stanke.

Između provođenja prvoga i drugoga dijela ispita stanka je od 15 minuta.

Vremenik provedbe obaju dijelova ispita bit će objavljen u *Vodiču kroz državnu maturu* te na mrežnim stranicama *Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja* (www.ncvvo.hr).

1.4.2. Izgled ispita i način rješavanja

Književnost i jezik

Pristupnik dobiva sigurnosnu vrećicu u kojoj je *ispitna knjižica* Književnost i jezik s polaznim tekstovima, uputama i zadacima te *listom za odgovore*.

Od pristupnika se očekuje da pažljivo pročita upute.

Za svaku je vrstu zadataka navedena uputa za rješavanje. **Važno je pažljivo pročitati upute za rješavanje zadataka i bilježenje točnih odgovora.**

Primjeri uputa za rješavanje pojedinih vrsta zadataka nalaze se u poglavlju *Vrste zadataka*.

Školski esej

Pristupnik dobiva sigurnosnu vrećicu u kojoj je *ispitna knjižica, list za školski esej, list za koncept* te *dva lista za ocjenjivače*.

Od pristupnika se očekuje da pažljivo pročita opće upute i upute za pisanje školskoga eseja.

U ispitnoj je knjižici pristupniku zadan **jedan esejski zadatak** i on piše školski esej prema zadanim smjernicama za pisanje.

Pristupnik može rabiti *list za koncept* tijekom pisanja, ali na kraju mora svoj školski esej čitko prepisati na *list za školski esej*.

1.4.3. Pribor

Pribor koji je dopušteno rabiti tijekom pisanja obaju dijelova ispita iz Hrvatskoga jezika je kemijska olovka plave ili crne boje, a za pisanje drugoga dijela ispita pristupnik može rabiti i nalivpero.

1.5. Opis bodovanja

Ukupni broj bodova je **160**.

1.5.1. Vrjednovanje prve ispitne cjeline – Književnost i jezik

U prvoj ispitnoj cjelini pristupnik može ostvariti maksimalno 80 bodova.

Svaki točno obilježen odgovor donosi jedan bod.

1.5.2. Vrjednovanje druge ispitne cjeline – Školski esej

Uspješno napisan školski esej u drugoj ispitnoj cjelini ukupno donosi 80 bodova, budući da se stvaran ukupni broj bodova (40) iz psihometrijskih razloga množi s dva (postupak ponderiranja).

Školske eseje pristupnika vrjednuju osposobljeni ocjenjivači prema jasno određenoj ljestvici.

U svakome školskome eseju vrjednuje se:

- poznavanje i razumijevanje teksta
- povezanost teksta
- uporaba jezika.

U *tablici 3.* prikazano je što svaka od navedenih sastavnica vrjednovanja podrazumijeva te koji je njihov postotni udio. Prikazan je i broj bodova.

Tablica 3. Temeljne sastavnice ljestvice za vrjednovanje školskoga eseja na višoj razini

OZNAKA	ELEMENT VRJEDNOVANJA		OPISIVAČI	BROJ BODOVA	POSTOTNI UDIO ELEMENTA U UKUPNOME BROJU BODOVA
A	POZNAVANJE I RAZUMIJEVANJE TEKSTA	A1	<i>smještanje polaznoga teksta u književnopovijesni kontekst</i>	2	50%
		A2	<i>ključni sadržajni podatci polaznoga teksta i djela u cjelini</i>	4	
		A3	<i>razumijevanje i poznavanje polaznoga teksta te povezivanje s cjelinom djela</i>	6	
		A4	<i>potkrijepljenost tvrdnji citatom/parafrazom</i>	4	
		A5	<i>sinteza argumenata, stavova i čitateljskoga iskustva</i>	4	
B	POVEZANOST TEKSTA	B1	<i>sadržajno oblikovanje</i>	1	15%
		B2	<i>smislenost i logičnost</i>	4	
		B3	<i>prikladan stil</i>	1	
C	UPORABA HRVATSKOGA JEZIKA	C1	<i>sintaktička točnost</i>	4	35%
		C2	<i>pravopisna točnost</i>	6	
		C3	<i>morfološka točnost</i>	2	
		C4	<i>leksička točnost</i>	2	
UKUPNO				40	100%

Posebne situacije u vrjednovanju

Školski esej ne će se vrjednovati i dobit će nula (0) bodova:

- ako se pristupnik nepristojno izražava
- ako pristupnik nije napisao tekst u obliku školskoga eseja
- ako pristupnik crta, ilustrira na listu za školski esej
- ako pristupnik nije odgovorio na zadani zadatak (promašena tema)
- ako ima nedovoljan broj riječi (dopušteno je odstupanje 10% od donje granice broja riječi)
- ako je rukopis potpuno nečitak
- ako je napisan velikim tiskanim slovima.

Za svaki esejski zadatak izrađuje se precizna ljestvica bodova za pojedine opisivače.

1.6. Vrste zadataka

U ovome su poglavlju primjeri zadataka. Uz svaki primjer zadatka ponuđeni su uputa, primjer zadatka, točan odgovor i obrazovni ishod za zadatke višestrukoga izbora.

1.6.1. Primjeri zadatka višestrukoga izbora

Zadatak višestrukoga izbora sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke iste vrste u nizu), **osnove** zadatka te **ponuđenih odgovora** od kojih je samo jedan točan.

Uputa

U svim zadacima višestrukoga izbora od više ponuđenih odgovora samo je jedan odgovor točan. Odredite točan odgovor i obilježite ga znakom X s desne strane u ispitnoj knjižici.

Odgovore obvezno prepisite na list za odgovore.

Pozorno pročitajte Gotovčeve stihove.

Jer prava je samoća samo zbog sreće

Jer prava je samoća samo zbog ljubavi

Jer prava je samoća željna smrti

Vlado Gotovac, *Ljubav kao testament*

Koja je glasovna figura uporabljena u polaznome tekstu?

- A. anadiploza
- B. anafora
- C. epifora
- D. simploka

TOČAN ODGOVOR: B

OBRAZOVNI ISHOD: prepoznati i razumjeti književnopovijesna i književnoteorijska obilježja književnih i neknjiževnih tekstova (stilske figure)

BODOVANJE:

1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor, nema odgovora ili je obilježeno više odgovora

Kojim je tvorbenim načinom nastala tvorenica *primorje*?

- A. čistim slaganjem
- B. prefiksalmom tvorbom
- C. prefiksalmno-sufiksalmnom tvorbom
- D. sufiksalmnom tvorbom

TOČAN ODGOVOR: C

OBRAZOVNI ISHOD: razumjeti tvorbene načine u hrvatskome jeziku

BODOVANJE:

1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor, nema odgovora ili je obilježeno više odgovora

1.6.2. Primjer zadatka višestrukoga izbora s dopunjavanjem

U zadatcima **višestrukoga izbora s dopunjavanjem** od više ponuđenih odgovora samo je jedan odgovor točan. Zadani tekst na mjestu umetnute crte treba dopuniti tekstem jednoga od četiriju ponuđenih odgovora. Točan odgovor obilježite znakom X s desne strane u ispitnoj knjižici. **Odgovore obvezno prepisite na list za odgovore.**

Tekst dopunite naslovom književnoga teksta.

Kojim naslovom treba dopuniti sljedeću rečenicu?

_____ *alegorijska je pjesma u kojoj Pavao Štoos daje pesimističku viziju ondarodne Hrvatske.*

A. *Kip domovine vu početku leta 1831.*

B. *Nek se hrusti šaka mala*

C. *Prosto zrakom ptica leti*

D. *Rodu o jeziku*

TOČAN ODGOVOR: A

OBRAZOVNI ISHOD: prepoznati i razumjeti književnopovijesna razdoblja hrvatske književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od srednjega vijeka do suvremene književnosti u kronološkome slijedu

BODOVANJE:

1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor, nema odgovora ili je obilježeno više odgovora

1.6.3. Primjer zadatka povezivanja

U sljedećem zadatku trebate povezati sadržaj dvaju stupaca. Lijevi je stupac obilježen rednim brojevima zadatka (od 1. do 5.), a desni je stupac obilježen slovima (A, B i C).

Svaki pojam iz lijevoga stupca povežite s odgovarajućim pojmom iz desnoga stupca tako da uz redni broj zadatka u tablici znakom X obilježite slovo točnoga odgovora. **Odgovore obvezno prepisite na list za odgovore.**

Svaki se pojam iz lijevoga stupca može povezati **samo s jednim pojmom iz desnoga stupca**. Svaki se pojam iz desnoga stupca može povezati **jedanput ili više puta**.

Svaki se od pojmova mora povezati.

Autorima pridružite odgovarajuće književno razdoblje.

1. Charles Dickens	A. realizam
2. Giovanni Verga	B. naturalizam
3. Guy de Maupassant	C. verizam
4. Gustave Flaubert	
5. Emile Zola	

TOČNI ODGOVORI: 1. A, 2. C, 3. B, 4. A, 5. B

OBRAZOVNI ISHOD: prepoznati i razumjeti književnopovijesna razdoblja europske (svjetske) književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od staroga vijeka do suvremene književnosti u kronološkome slijedu

BODOVANJE:

1 bod – svaki točan odgovor (ukupno 5 bodova)

0 bodova – netočan odgovor, nema odgovora ili je obilježeno više odgovora

1.6.4. Primjeri esejskih zadataka

Esejski zadatak sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka, broj riječi i sl.), **polaznoga teksta ili tekstova** te **smjernica za pisanje**.

U ovome poglavlju ponuđen je primjer za sve tri vrste eseja koje mogu biti zadane na državnoj maturi, a to su:

1. interpretativni školski esej
2. usporedbena raščlamba dvaju ili više tekstova
3. raspravljajući školski esej.

Ponuđeni zadatci u ovome katalogu samo su primjeri esejskoga zadatka te ne polaze uvijek od popisa ispitnih djela navedenih za školsku godinu 2011./2012. Zadatci za školski esej na ispitu državne mature uvijek polaze od popisa ispitnih djela na 11. stranici.

1.6.4.1. Interpretativni školski esej

U interpretativnome školskome eseju polazni tekst je pjesma ili ulomak iz proznoga ili dramskoga književnoga djela s popisa ispitnih djela koji se odnosi na tekuću školsku godinu.

Ponuđeni tekst popraćen je metodičkim instrumentarijem koji informira o naslovu, autoru i, ako je potrebno, kontekstualnim napomenama kojima se ponuđenomu ulomku upotpunjuje smisao.

Primjer zadatka za pisanje interpretativnoga školskoga eseja

Pred Vama je (u okviru) ulomak iz romana *Povratak Filipa Latinovicza* Miroslava Krleža.

Pozorno ga pročitajte.

Slijede **upute** i **smjernice za pisanje** školskoga eseja.

Pozorno ih pročitajte.

U crnoj svili on je tu ženu jedamput davno, prije mnogo godina, neobično intenzivno doživio u onoj čudnoj zlatnoj kavani kad je čekao na nju čitav dan. Onda je tu ženu prvi puta ugledao umornu i staru, a danas, trideset i četiri godine poslije onoga događaja on je mnogo umorniji i stariji od nje. I koliko god to nije odgovaralo stvarnosti, ona njegova davna spoznaja da je njeno lice klaunsko, bijelo, kao brašnom namazano, sve je više dolazila do izražaja pod njegovim kistom što je dublje ulazio u sliku. Njeno mačkasto kreveljenje, prenavljanje, njena namještena ljubaznost, protuprirodan, izvještačen smijeh, njena lažljiva pretvorljivost i namještena katolička trećoredaška skromnost, sve su to bile duhovne naslage u koje je prodirao snimajući masku te žene u crnoj svili pred sobom, kao da je posmrtna. Pod osnovnim potezom njegove ruke ostala je ta blijeda maska kao podloga blijedog klaunskog obraza u crnoj svili sa starinskim brošom. Zarezi oko usana neobično strastveni, oči žive, velike, upale, goruće, a pod tim tamnim očima umorni podočnjaci, kao sjenke poroka. A iza toga jedno umorno lice, nenaravno, neprirodno, lažno, lice zapravo majmunsko, neobične, zgužvane, nervozne fiziognomije. Prva dva dana, dok je to lice bilo još pod koprenom nabačenosti, u floteci prvog poteza, pod masom neizdiferencirane boje, dok su se samo nazirali mutni obrisi, a sve je još izgledalo na konvencionalnu distancu, stara je bila zadovoljna i odobravalala je frazama koje su graničile sa zanosom. Ali poslije, kada je taj kist pod rukom njenog sina počeo sve življe da zalazi pod kožu, kada se pod tim ostrim dlakama rastvarala epiderma kao pod britvom, kada su se rastapale boje pod prodirnom snagom pogleda, ona je pred tim obrazom u crnoj svili na platnu, što je tamo nastajao pod rukom slikarskom, postajala sve nemirnijom. Što je taj kist namočen u terpentini sve više skidao s toga lica sve lutkasto, načinjeno, bazarsko, pozersko, onu gustu naslagu šminke pod tim potkožnim tajnama, što se tu sve više, kao pod anatomske nožem, razrezivalo i skalpiralo jedno potajno skriveno lice, njena je zlovolja sve više rasla. Ona je postajala nervoznom, nju su počele mučiti njene poslijepodnevene glavobolje, ona je izostajala zbog raznih smetnja, a konačno jednog jutra, prije posla, kada je Filip pušeci svoju prvu cigaretu i sav zadubljen u svoje platno (koje je već počelo da ga privlači) i zaboravio da ga mati čeka, ona je htjela nešto da mu kaže, ali nije dospjela dalje od prvih riječi. Iz nje je provalio plač, grčevito i iskreno.

Miroslav Krleža, *Povratak Filipa Latinovicza*

Upute za pisanje

Školski esej mora biti napisan na **listu za školski esej**.

Školski esej mora biti napisan čitko, pisanim slovima i crnom ili plavom kemijskom olovkom ili nalivperom.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu s **uvodom, razradbom i zaključkom**.

Školski esej treba imati od **400** do **600** riječi.

Pazite da Vaš školski esej bude **pravopisno i gramatički točan**.

U svoj školski esej morate uvrstiti sve **smjernice za pisanje**.

Redoslijed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u oblikovanju školskoga eseja.

Smjernice za pisanje školskoga eseja

Predstavite Krležin književni rad u kontekstu hrvatske književnosti s naglaskom na romansijersko stvaralaštvo. Smjestite ulomak u kontekst romana.

Navedite koje su okolnosti obilježile Filipovu osobnost već u najranijim godinama te svoje tvrdnje potkrijepite navodima iz polaznoga teksta.

Izdvojite i opišite kako se sjećanje na majku iz djetinjstva ostvaruje na Filipovoj slici.

Objasnite stvaralački problem koji muči Filipa.

Uočite i opišite tehniku introspekcije i simultanosti vremena u polaznome tekstu. Protumačite Filipov probuđeni stvaralački interes pri slikanju majčina portreta. Objasnite zašto se majka rasplakala, a Filip prestao slikati.

Usporedite lik Filipa Latinovicza i lik Đure Andrijaševića iz Nehajevljeva romana *Bijeg*.

1.6.4.2. Usporedbena raščlamba dvaju ili više tekstova

U ovome tipu zadatka ponuđena su najmanje dva teksta koje povezuje neko obilježje, primjerice, tematika, ideja, glavni motiv, problematika, književna vrsta, stilska epoha itd.

I u ovome zadatku pristupnik treba izraziti svoj osobni stav koji se temelji na njegovoj književnoj naobrazbi. Od pristupnika se očekuje da uoči problem, sličnosti i razlike ponuđenih tekstova.

Dakle, valja promišljeno pročitati ponuđene tekstove i smjernice za pisanje koje uspostavljaju vezu među tekstovima. I u ovome zadatku uz ponuđene tekstove slijedi metodički instrumentarij koji pristupnika informira o naslovu, autoru i, ako je potrebno, kontekstualne napomene kojima se ponuđenomu ulomku upotpunjuje smisao.

Primjer zadatka za pisanje usporedbene raščlambe

Pred Vama se (u okvirima) nalaze ulomci iz komedije *Dundo Maroje* Marina Držića i iz romana *Otac Goriot* Honoréa de Balzaca.

Pozorno ih pročitajte.

Slijede **upute i smjernice za pisanje** školskoga eseja. Pozorno ih pročitajte.

Prvi tekst

MAROJE: „(...) signor Marino!“ Meštre! *Signor!* U kolajini! U velutu! Gdje mi su dukati, moje pet tisuć, manigodo jedan? S zlijem ženami? Ne odgovaraš? Dukate mi moje, dukate, ribaode jedan!

Bježiš, ne odgovaraš, pse jedan?

MARO: Tko ste vi, dobri čovječe? Što želite?

MAROJE: Što želite?!

MARO: Ne poznaj vas, idite zbogom!

MAROJE: Ajme! Čini me se ne znat!

MARO: Taj je čovjek lud!

MAROJE: Nećeš da me poznaš, ribaode? Da čeka'!

MARO: Oružje! S oružjem! – Gospodine kapetane, ovaj čovjek hoće da me ubije!

KAPETAN: Uhvati ga, uhvati!

ŽBIRI: Miruj, daj ovamo taj nož!

MAROJE: Pustite me da ubijem ribaoda jednoga!

KAPETAN: Odvedite ga u tamnicu, tamo ćemo ga dobro izliječiti od ludosti.

Marin Držić, *Dundo Maroje* (drugi čin)

Napomena: Sve su replike s talijanskoga jezika prevedene na hrvatski jezik.

Drugi tekst

Liječnik dođe u osam i po i, mada se nije izrazio povoljno, ipak reče da misli kako smrt ne mora nastupiti uskoro. Izjavio je da će se izmjenjivati poboljšanja i pogoršanja, od kojih će zavisiti starčev život i razum.

– Bilo bi bolje da umre što prije – bila je posljednja njegova riječ.

Eugène prepusti čiču Goriota Bianchonovoj brizi i pođe gđi de Nucingen odnijeti tužne vijesti koje su u njegovu duhu, još prožetu osjećajem obiteljskih dužnosti, suzbile svaku radost.

– Recite joj neka se ipak zabavlja – dovikne mu čiča Goriot koji je izgledao kao da spava, ali je sjeo u krevetu u času kad je Rastignac odlazio.

Mladić je došao Delphini sav potresen i zatekao ju je počešljanu, obuvenu; još je trebalo samo da odjene plesnu haljinu. (...)

– Kako to, niste odjeveni? – upita ona.

– Ali, gospođo, vaš otac...

– Opet moj otac! – uzvikne ona i presiječe mu riječ. – Nećete me valjda učiti mojim dužnostima prema ocu. Poznajem ja oca odavno. Ni riječi više, Eugène. Slušat ću vas istom kad se odjenete. Thérèse je sve pripremila u vašemu stanu; moja kočija čeka, uzmite je; brzo se vratite. O ocu ćemo razgovarati dok budemo išli na ples. Treba krenuti ranije, jer uđemo li u povorku kočija, bit ćemo sretni ako se pojavimo i u jedanaest sati.

Honoré de Balzac, *Otac Goriot*

Upute za pisanje

Školski esej mora biti napisan na **listu za školski esej**.

Školski esej mora biti napisan čitko, pisanim slovima i crnom ili plavom kemijskom olovkom ili nalivperom.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu s **uvodom, razradbom i zaključkom**.

Školski esej treba imati od **400** do **600** riječi.

Pazite da Vaš školski esej bude **pravopisno i gramatički točan**.

U svoj školski esej morate uvrstiti sve **smjernice za pisanje**.

Redosljed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u oblikovanju školskoga eseja.

Smjernice za pisanje školskoga eseja

Odredite problem koji povezuje polazne tekstove.

Ukratko predstavite likove koji su nositelji temeljnoga problema u *Dundu Maroju* i *Ocu Goriotu*.

Opišite sličnosti i razlike među roditeljima i među djecom u polaznim tekstovima.

Kakav je odnos djece i očeva u *Dundu Maroju*, a kakav u *Ocu Goriotu*?

Smatrate li odgojno poželjnijim odnos roditelja i djece u *Dundu Maroju* ili u *Ocu Goriotu*?

Obrazložite svoj stav.

1.6.4.3. Raspravljački školski esej

U raspravljačkome školskome eseju kao polazni tekst ponuđen je ulomak ili ulomci iz djela s popisa ispitnih djela koji se odnosi na tekuću školsku godinu. U ovoj vrsti eseja pristupnik pokazuje sposobnost raspravljanja o književnosti ili o nekoj drugoj temi/ problemu koji proizlazi iz konteksta zadanoga književnoga djela.

Od pristupnika se očekuje poznavanje, razumijevanje, analiziranje i sintetiziranje zadane teme te argumentacija tvrdnji i stavova koja se temelji na osobnome i čitateljskome iskustvu.

Primjer zadatka za pisanje raspravljačkoga školskoga eseja

Pred Vama se (u okvirima) nalazi pjesma *Gospodskomu Kastoru* Silvija Strahimira Kranjčevića (prvi tekst) i basna *Pas i vuk* La Fontainea (drugi tekst).

Pozorno ih pročitajte.

Slijede **upute i smjernice za pisanje** školskoga eseja.

Pozorno ih pročitajte.

Prvi tekst**GOSPODSKOMU KASTORU**

Prostitute, sjeni, lutajuć tihe na Letinu žalu,
Što ću pozajmit klasičnu strofu!
Majčica Gaea nešto je drukča, neg' li je bila,
Drukčiji danas treba Apolo.

Prostitute i vi, Kastore dragi, gospodski psiću!
Drijemajte samo mekom na sagu.
Vani je zima (ne znam vam toga reći na pasju,
Al vi ste uvijek istoga mnijenja!),

Sipa po vrašku! Kako li samo žmirkate važno!
Očito, da se čudite nešto,
Kud li se trgov vucare trome, prostačke psine
Podvita repa, kičme ko britva.

Skitnice jedne! gotove uvijek željno zavirit
Poganom njuškom ù svaku tricu!
Peče vas, reko bih, ta zaboravnost, ali izvin'te,
Kastore dragi. *Tempora! Mores!*

Glete, na primjer, toga se nađe baš i u ljudi;
Što su to ljudi – sigurno znate;
Vidi se, vidi; uopće psić ste moderan posve,
Sve vam je jasno, način korektan.

Bah – il je čudo: s vremena duhom pođoste naprijed.
Sve je uzálud: odlična kuća,
Gdje vas je časna predala nekad na svijet majka,
Ne da se tako lako zatajit.

I kad su ljuske pale sa vašeg slijepoga vida,
Željeli nijeste pogledat ù zrak;
Prvi vam korak bješe da svojoj gospođi bajnoj
Laznete skromno gospodsku petu.

Zlatna metoda! Cjelovom tijem shvatiste život!
Meka vas ruka uze u krilo;
Cijela obitelj, odlična kuća i ekcelenca
U vas je slavne vidjela dare.

Kad vas je koji majčin miljenik razmićen nešto
Obijesnim prstom ščepo za uho,
Vi ste mu odmah, psiću vanredni, gotovo, nježno,
Pružili drugo, repić podvinuv!

Zato ste tako legnuli meko, zato vam danas
Prolazi starost kao u loju,
U kut iz kuta, kako vam reknu, ali se zato
Ne pruža vaša šapa badava!

Eto, što znači biti psetancem odlična gazde!
 Najlakše k cilju podvita repa!
 Pitoma njuško, cjeluješ petu, al se i za te
 Mirisno peče masna kobasa!

I ja sam, evo, kreposti vašoj savio pjesmu,
 Polažem lovor preda vas;
 Slab je to darak, jestive više volite stvari,
 Odlike više praktične vrsti!

Ipak vam – ne htjeć uđiti daljem napretku vašem –
 U uho nešto šapnuti moram:
 Sve mi se čini, da ste – uglavnom – svojom metodom,
 Kastore, malko slijedili – ljude!

Silvije Strahimir Kranjčević

Drugi tekst

VUK I PAS

Vuk od gladi kost i koža posta,
 Pasja straža jest mu nije dala.
 Jednom sreće dogu, što negdje zaosta,
 Punu, situ, lijepu, sva se sjala.
 Rado bi je vuk napao,
 Na komade rastrgao,
 Al to ne bi bilo lako,
 Jer je pseto bilo jako;
 Tko zna, tko bi žrtvom pao.
 Zato je dobru večer psetu nazivao,
 Drugarski se s njime u razgovor dao,
 Divio se njegovoj debljini.
 „Ako ti se lijepim čini,
 Moj gosparu, bit debeo – reče pseto –
 A ti pusti šumu, eto,
 Tvoja braća sva su jadona,
 Skitnice i čeljad gladna;
 Svi u bijedi tamo skapavate;
 Bez brige za hranu nikad ne mo'ž leći,
 I sve borbom moraš steći.
 Moj primjer ti slijedi, bit će bolje za te.”

Vuk će: „A što za to treba učiniti?
 – Skoro ništa – pas će – osim paske jake
 I laveža na prosjake;
 Treba laskat domarima, gazdi sluga biti,
 Pa ćeš onda imat i ti
 Kao plaću pune ostataka zube,
 I piliće i golube;
 Često će te i pogladit za to.“
 Vuk se, ganut, misleć na blaženstva taka,
 Rasplakao skoro nato.
 Usput vidje, gdje psu na vratu fali dlaka.
 „Što ti je to? – Ah ništa! – Kako?
 – Malo pa ništa.
 – Ali ipak? – Trag od lanca bit će,
 Uz koji sam vezan sred dvorišta.
 – Vezan? vuk će. – Zar ne možeš ići,
 Kamo hoćeš? – Uvijek ne, al’ što to mari?
 – I te kako mari! Sve te lijepe stvari
 Što mi vrijede, kad ih ropstvo kvari.
 Nema li slobode, vuk će radije da strada.“
 I pobjegav trkom, trči još i sada.

La Fontaine

Upute za pisanje

Školski esej mora biti napisan na **listu za školski esej**.

Školski esej mora biti napisan čitko, pisanim slovima i crnom ili plavom kemijskom olovkom ili nalivperom.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu s **uvodom, razradbom i zaključkom**.

Školski esej treba imati od **400** do **600** riječi.

Pazite da Vaš školski esej bude **pravopisno i gramatički točan**.

U svoj školski esej morate uvrstiti sve **smjernice za pisanje**.

Redoslijed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u oblikovanju školskoga eseja.

Smjernice za pisanje školskoga eseja

Usporedite polazne tekstove i napišite što im je zajedničko s obzirom na strukturu. Odredite alegoričnost. Iznesite i obrazložite svoje mišljenje o ponašanju likova u La Fontaineovu tekstu te o Kastorovu ponašanju u Kranjčevićevu tekstu. Obrazložite koji je od pisaca kritičniji prema ljudskim karakternim osobinama te oprimjerite svoje mišljenje.

Protumačite smisao latinske izrjeke: *O tempora, o mores!* (*O čudnih li vremena, čudnih li običaja!*; *O, pokvarenog li svijeta!*). Iznesite svoje mišljenje o dodvoravanju.

Budi li lik vuka Vaš optimizam u pogledu na svijet i ljude? Obrazložite.

2. OSNOVNA RAZINA ISPITA

2.1. Područja ispitivanja

Ispitom iz Hrvatskoga jezika ispituju se **književnoteorijska, književnopovijesna i jezična znanja, razumijevanje književnoga teksta i uporaba hrvatskoga jezika.**

Ispit iz Hrvatskoga jezika sastoji se od dviju cjelina. Prva ispitna cjelina je *Književnost i jezik* i čine ju skupine pitanja zatvorenoga tipa. Druga je ispitna cjelina *Školski esej*.

2.2. Struktura ispita

Ispit iz Hrvatskoga jezika sastoji se od dviju cjelina: *Književnost i jezik* te *Školski esej* i one čine jedinstven ispit. Svaka ispitna cjelina ima 50% udjela u ukupnome uspjehu na ispitu. U *tablici 4.* prikazana je struktura ispita iz Hrvatskoga jezika na osnovnoj razini.

Tablica 4. Struktura ispita iz Hrvatskoga jezika na osnovnoj razini

Ispitna cjelina	Naziv	Trajanje	Udio u ocjeni	Pribor	Prilozi
1.	<i>Književnost i jezik</i>	80 minuta	50%	kemijska olovka plave ili crne boje	pitanja uz polazni tekst i bez polaznoga teksta
2.	<i>Školski esej</i>	160 minuta	50%	kemijska olovka plave ili crne boje, nalivpero	ulomak (ili više njih) teksta s popisa ispitnih djela
UKUPNO		240 minuta	100%		

2.2.1. Književnost i jezik

U prvoj cjelini zadacima zatvorenoga tipa ispituje se razumijevanje književnoga teksta, književnoteorijska, književnopovijesna i jezična znanja. U *tablici 5.* prikazana je struktura ispitne cjeline *Književnost i jezik*.

Tablica 5. Struktura ispitne cjeline *Književnost i jezik*

DIJELOVI PRVE ISPITNE CJELINE	PODRUČJE ISPITIVANJA	POLAZNI TEKST	VRSTA ZADATAKA	BROJ ZADATAKA	BROJ BODOVA
1.	Književnost	osam polaznih tekstova	zadatci višestrukoga izbora	40	40
1.	Književnost	zadatci nisu vezani uz polazni tekst	zadatci povezivanja	2	10
1.	Književnost	zadatci nisu vezani uz polazni tekst	zadatci višestrukoga izbora s dopunjavanjem	3	3
1.	Književnost	zadatci nisu vezani uz polazni tekst	zadatci višestrukoga izbora	7	7
2.	Jezik	zadatci nisu vezani uz polazni tekst	zadatci višestrukoga izbora	20	20

Ispit sadrži ukupno 72 zadatka i nosi 80 bodova.

Ispit prve cjeline sastoji se od dvaju dijelova i podijeljen je prema područjima ispitivanja.

Prvi dio ispita provjerava **razumijevanje književnoga teksta, književnoteorijska i književnopovijesna znanja** te se sastoji:

- od **osam polaznih tekstova** uz koje su vezane skupine od **pet zadataka** višestrukoga izbora
- od **triju zadataka** višestrukoga izbora s dopunjavanjem koji nisu vezani uz polazni tekst
- od **sedam zadataka** višestrukoga izbora koji nisu vezani uz polazni tekst
- od **dvaju zadataka** povezivanja koja nisu vezana uz polazni tekst.

Drugi dio ispitne cjeline čini **dvadeset zadataka** višestrukoga izbora kojim se ispituje znanje hrvatskoga jezika.

2.2.2. Školski esej

Pristupnik treba napisati školski esej ograničene duljine na temelju polaznoga teksta ili polaznih tekstova. Školski esej treba imati **od 350 do 500** riječi.

U ispitu iz Hrvatskoga jezika moguća su tri vrste školskoga eseja:

- interpretativni školski esej

- usporedbena raščlamba dvaju ili više tekstova

- raspravljački školski esej.

Pristupniku će na ispitu biti zadan **jedan esejski zadatak** koji se odnosi na **jednu** od triju navedenih vrsta školskoga eseja.

Zadatak za školski esej sastoji se od uputa, polaznoga teksta ili tekstova i smjernica kojima se određuju zahtjevi prema kojima pristupnik treba oblikovati svoj školski esej. U svakome će školskome eseju, bez obzira na vrstu, uvijek biti ponuđen bar jedan književni tekst, odnosno pjesma ili ulomak s popisa ispitnih djela. Uz ulomak iz književnoga djela s popisa ispitnih djela kao drugi polazni tekst može biti zadan i književni ili neknjiževni tekst koji je povezan sa sadržajem, strukturom, tematikom i književnim kontekstom zadanoga ispitnoga djela.

Pristupnik prema smjernicama piše školski esej zadane duljine.

U poglavlju *Opis bodovanja* navedene su i opisane sastavnice ljestvice za vrjednovanje školskoga eseja (*tablica 6.*). Popis književnih ispitnih djela ponuđen je na stranici 30.

Primjeri zadataka za sve tri vrste školskoga eseja su na stranicama od 35. do 41.

Za pisanje školskoga eseja pristupnik može dobiti ukupno 80 bodova.

2.3. Obrazovni ishodi

Za svaku ispitnu cjelinu određeni su posebni ciljevi ispita, odnosno konkretni opisi onoga što pristupnik mora znati, razumjeti i moći učiniti kako bi postigao uspjeh na ispitu.

Književnost i jezik

Književnost

Prvom cjelinom ispituju se **razumijevanje književnoga teksta, književnoteorijska, književnopovijesna i jezična znanja.**

Od pristupnika se očekuje da može:

- prepoznati tekstove, autore, razdoblja i poetike hrvatske i svjetske književnosti
- prepoznati i razumjeti književnopovijesna i književnoteorijska obilježja književnih i neknjiževnih tekstova
- razumjeti specifičnosti stvaralaštva pojedinoga autora
- prepoznati i razumjeti obilježja književnih rodova i vrsta
- razlikovati, analizirati i interpretirati lirske, epske, dramske, književno-znanstvene i publicističke tekstove
- prepoznati i razumjeti književnopovijesna razdoblja europske (svjetske) književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od staroga vijeka do suvremene književnosti u kronološkome slijedu
- prepoznati i razumjeti književnopovijesna razdoblja hrvatske književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od srednjega vijeka do suvremene književnosti u kronološkome slijedu
- razlikovati i usporediti poetike i estetike

književnopovijesnih razdoblja od staroga vijeka do suvremene književnosti

- razumjeti Bibliju kao temeljnu knjigu europske civilizacije (naziv, struktura, jezici i prijevodi, temeljni tekstovi predviđeni programom)
- interpretirati: Homer, *Ilijada*; Sofoklo, *Antigona*
- interpretirati: Plaut, *Škrtac*
- poznavati tekst Bašćanske ploče te razumjeti važnost Bašćanske ploče za hrvatsku kulturu
- razumjeti značenje Petrarkine poezije, prepoznati Petrarkin sonet i petrarkistički stil
- interpretirati: Dante Alighieri, *Pakao*; Giovanni Boccaccio, *Dekameron*; Francesco Petrarca, *Kanonijer*
- interpretirati: William Shakespeare, *Hamlet*; Miguel de Cervantes, *Don Quijote*
- poznavati stvaralački životopis Marka Marulića i Marina Držića
- interpretirati: Marko Marulić, *Judita*; Marin Držić, *Dundo Maroje*
- interpretirati liriku hrvatskih petrarkista: Hanibal Lucić, Šiško Menčetić i Džore Držić
- poznavati stvaralački životopis Ivana Gundulića i interpretirati njegova djela *Suze sina razmetnoga* i *Dubravka*
- poznavati i razumjeti geografsku, tematsku i žanrovsku raznolikost hrvatskoga baroka
- razumjeti tematsku specifičnost hrvatskoga prosvjetiteljstva
- interpretirati: Johann Wolfgang Goethe, *Patnje mladoga Werthera*
- razumjeti ulogu lirike u hrvatskome narodnome preporodu i interpretirati liriku Petra Preradovića
- poznavati stvaralački životopis Ivana Mažuranića i interpretirati njegovo djelo *Smrt Smail-age Čengića*

- poznavati stvaralački životopis Augusta Šenoa, razumjeti njegovu ulogu u kontekstu hrvatske književnosti 19. st. te interpretirati djelo *Zlatarovo zlato*
- interpretirati: Honoré de Balzac, *Otac Goriot*; Fjodor Mihajlovič Dostojevski, *Zločin i kazna*
- interpretirati: Ante Kovačić, *U registraturi*; Vjenceslav Novak, *Posljednji Stipančići*
- interpretirati liriku Silvija Strahimira Kranjčevića
- interpretirati: Henrik Ibsen, *Nora*
- interpretirati liriku Antuna Gustava Matoša i Vladimira Vidrića
- razumjeti ulogu dijalektalnoga pjesništva hrvatske moderne
- interpretirati: Antun Gustav Matoš, *Kip domovine na početku leta 188**
- interpretirati: Albert Camus, *Stranac*
- razumjeti obilježja moderne lirike
- interpretirati liriku Antuna Branka Šimića
- poznavati stvaralački životopis Miroslava Krležu i interpretirati njegova djela: *Gospoda Glembajevi* i *Povratak Filipa Latinovicza*
- interpretirati liriku Tina Ujevića, Dobriše Cesarića i Dragutina Tadijanovića
- interpretirati liriku Jure Kaštelana, Vesne Parun, Josipa Pupačića, Ivana Slamniga i Slavka Mihalića
- interpretirati: Pavao Pavličić, *Dunav*.

Jezik

U području usvojenosti jezičnih znanja od pristupnika se očekuje da zna:

- razlikovati osnovne jezikoslovne pojmove
- prepoznati fonetske i fonološke jedinice hrvatskoga standardnoga jezika, tj. glasove (njihova artikulacijska i akustička obilježja), slogove i prozodiju te njihovu raspodjelu
- razlikovati fon, fonem, alofon i grafem; morf, morfem i alomorf i prepoznati ih na primjerima
- na primjerima prepoznati i razumjeti sljedeće glasovne promjene:
 - sibilizaciju
 - palatalizaciju
 - jotaciju
 - nepostojano a
 - vokalizaciju
 - jednačenje glasova po mjestu tvorbe
 - jednačenje glasova po zvučnosti
 - gubljenje glasova
 - alternacije ije/je/e/i
- razlikovati obilježja književnoga i neknjiževnoga teksta
- na primjerima prepoznati osnovna obilježja čakavskoga, kajkavskoga i štokavskoga narječja te razumjeti njihovu ulogu u hrvatskoj kulturi i odnos prema standardu te položaj etnografskih dijalektizama u standardnome jeziku
- prepoznati i razumjeti obilježja i razvoj hrvatskoga jezika i pisma od Bašćanske ploče do danas
- razumjeti razloge jezične razjedinjenosti u hrvatskoj književnosti i pokušaje grafičkoga ujedinjavanja

- razlikovati gramatičke kategorije promjenjivih vrsta riječi (rod, broj, padež, lice, vrijeme, vid, način, stupanj i određenost) te ih funkcionalno primjenjivati
- analizirati rečenično ustrojstvo:
 - predikat
 - subjekt
 - objekt
 - priložne oznake
 - atribut i apoziciju
- razumjeti vrste nezavisnosloženih i zavisnosloženih rečenica
- razumjeti leksičko-semantičke pojmove:
 - metaforu
 - metonimiju
 - sinonime
 - antonime
 - homonime
 - arhaizme i historizme
- razumjeti značenje čestih frazema u hrvatskome jeziku te njihov odnos prema frazemima u drugim jezicima
- razumjeti razloge jezičnoga posuđivanja, razlikovati vrste posuđenica i pravilno pisati posuđenice
- razumjeti funkcionalne stilove hrvatskoga jezika
- razumjeti strukturu rječnika i leksikografske jedinice.

Školski esej

Drugom cjelinom ispituju su **razumijevanje književnoga teksta, književnoteorijska i književnopedagoška znanja te uporaba hrvatskoga jezika.**

U školskome se eseju od pristupnika očekuje da samostalno oblikuje tekst te da pokaže znanje, vještinu i sposobnost samostalnoga pristupa tekstu.

Od pristupnika se očekuje da može:

- sintetizirati i uobličiti misli i spoznaje u esej te sastaviti vezani tekst (uvod, razradba, zaključak)
- samostalno primijeniti različite postupke oblikovanja teksta (interpretaciju, analizu, sintezu, dokazivanje, raspravu, opis, uspoređivanje)
- strukturirano izlagati u zadanim veličinama (vrijeme i broj riječi)
- prikladno rabiti stručno nazivlje
- potkrijepiti stavove i sudove valjanim argumentima i primjerima (citati ili parafraze)
- objasniti sadržaj, namjenu i funkciju ponuđenoga teksta
- iznijansirano čitati i analizirati ponuđeni tekst (sadržaj, strukturu, izraz i stilske obilježnosti), odnosno uočiti sličnosti ili razlike u ponuđenim tekstovima
- povezivati stečena književnopedagoška i književnoteorijska znanja⁶ s ponuđenim tekstom
- vladati jezičnom i pravopisnom normom⁷
- povezano, jezgrovito, jasno i jezično pravilno sastaviti traženi pisani oblik prema ponuđenim smjernicama
- stil pisanja uskladiti s namjenom teksta
- uredno i čitko pisati.

⁶ Na 27. i 28. str. određeno je koja se sve književnopedagoška i književnoteorijska znanja očekuju od pristupnika na osnovnoj razini.

⁷ Na 28. i 29. str. određeno je koja se sve jezična znanja i vještine očekuju od pristupnika na osnovnoj razini.

Ispitna djela u školskoj godini 2011./2012. za osnovnu razinu ispita su:

1. Boccaccio, Giovanni, *Dekameron* (Uvod; 1. dan 1. novela; 2. dan 3. novela; 10. dan 5. novela)
2. Camus, Albert, *Stranac*
3. Cesarić, Dobriša, *Lirika*
4. Gundulić, Ivan, *Dubravka*
5. Ibsen, Henrik, *Nora*
6. Krleža, Miroslav, *Gospoda Glembajevi*
7. Matoš, Antun Gustav, *Pjesme*
8. Novak, Vjenceslav, *Posljednji Stipančići*
9. Sofoklo, *Antigona*.

2.4. Tehnički opis ispita

2.4.1. Trajanje ispita

Ispit iz Hrvatskoga jezika piše se ukupno **240 minuta**.

Prvi dio ispita (*Književnost i jezik*) traje ukupno **80 minuta** bez stanke.

Drugi dio ispita (*Školski esej*) provodi se vremenski odvojeno od prvoga dijela i traje ukupno **160 minuta** bez stanke.

Između provođenja prvoga i drugoga dijela ispita stanka je od 15 minuta.

Vremenik provedbe obaju dijelova ispita bit će objavljen u *Vodiču kroz državnu maturu* te na mrežnim stranicama *Nacionalnoga centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja* (www.ncvvo.hr).

2.4.2. Izgled ispita i način rješavanja

Književnost i jezik

Pristupnik dobiva sigurnosnu vrećicu u kojoj je ispitna knjižica *Književnost i jezik* s polaznim tekstovima, uputama i zadacima te *listom za odgovore*.

Od pristupnika se očekuje da pažljivo pročita upute.

Za svaku je vrstu zadataka navedena uputa za rješavanje. **Važno je pažljivo pročitati upute za rješavanje zadataka i bilježenje točnih odgovora.**

Primjeri uputa za rješavanje pojedinih vrsta zadataka nalaze se u poglavlju *Vrste zadataka*.

Školski esej

Pristupnik dobiva sigurnosnu vrećicu u kojoj je *ispitna knjižica, list za školski esej, list za koncept* te *dva lista za ocjenjivače*.

Od pristupnika se očekuje da pažljivo pročita opće upute i upute za pisanje školskoga eseja.

U ispitnoj je knjižici pristupniku zadan **jedan esejski zadatak** i on piše školski esej prema zadanim smjernicama za pisanje.

Pristupnik može rabiti *list za koncept* tijekom pisanja, ali na kraju mora svoj školski esej čitko prepisati na *list za školski esej*.

2.4.3. Pribor

Pribor koji je dopušteno rabiti tijekom pisanja obaju dijelova ispita iz Hrvatskoga jezika je kemijska olovka plave ili crne boje, a za pisanje drugoga dijela ispita pristupnik može rabiti i nalivpero.

2.5. Opis bodovanja

Ukupni broj bodova je **160**.

2.5.1. Vrjednovanje prve ispitne cjeline – Književnost i jezik

U prvoj ispitnoj cjelini pristupnik može ostvariti maksimalno 80 bodova.

Svaki točno obilježen odgovor donosi jedan bod.

2.5.2. Vrjednovanje druge ispitne cjeline – Školski esej

Uspješno napisan školski esej u drugoj ispitnoj cjelini ukupno donosi 80 bodova, budući da se stvaran ukupni broj bodova (40) iz psihometrijskih razloga množi s dva (postupak ponderiranja).

Školske eseje pristupnika vrjednuju osposobljeni ocjenjivači prema jedinstvenoj ljestvici.

U svakome eseju vrjednuje se:

- poznavanje i razumijevanje teksta
- povezanost teksta
- uporaba jezika.

U *tablici 6.* prikazano je što svaka od navedenih sastavnica vrjednovanja podrazumijeva te koji je njihov postotni udio i broj bodova.

Tablica 6. Temeljne sastavnice ljestvice za vrjednovanje školskoga eseja na osnovnoj razini

OZNAKA	ELEMENT VRJEDNOVANJA		OPISIVAČI	BROJ BODOVA	POSTOTNI UDIO ELEMENTA U UKUPNOME BROJU BODOVA
A	POZNAVANJE I RAZUMIJEVANJE TEKSTA	A1	<i>smještanje polaznoga teksta u književnopovijesni kontekst</i>	2	50%
		A2	<i>ključni sadržajni podatci polaznoga teksta i djela u cjelini</i>	4	
		A3	<i>razumijevanje i poznavanje polaznoga teksta te povezivanje s cjelinom djela</i>	6	
		A4	<i>potkrijepljenost tvrdnji citatom/parafrazom</i>	4	
		A5	<i>sinteza argumenata, stavova i čitateljskoga iskustva</i>	4	
B	POVEZANOST TEKSTA	B1	<i>sadržajno oblikovanje</i>	1	15%
		B2	<i>smislenost i logičnost</i>	4	
		B3	<i>prikladan stil</i>	1	
C	UPORABA HRVATSKOGA JEZIKA	C1	<i>sintaktička točnost</i>	4	35%
		C2	<i>pravopisna točnost</i>	6	
		C3	<i>morfološka točnost</i>	2	
		C4	<i>leksička točnost</i>	2	
UKUPNO				40	100%

Posebne situacije u vrjednovanju

Školski esej ne će se vrjednovati i dobit će nula (0) bodova:

- ako se pristupnik nepristojno izražava
- ako pristupnik nije napisao tekst u obliku školskoga eseja
- ako pristupnik crta, ilustrira na listu za školski esej
- ako pristupnik nije odgovorio na zadani zadatak (promašena tema)
- ako ima nedovoljan broj riječi (dopušteno je odstupanje 10% od donje granice broja riječi)
- ako je rukopis potpuno nečitak
- ako je napisan velikim tiskanim slovima.

Za svaki esej izrađuje se precizna ljestvica bodova za pojedine opisivače.

2.6. Vrste zadataka

U ovome su poglavlju primjeri zadataka. Uz svaki primjer zadatka ponuđeni su uputa, primjer zadatka, točan odgovor i obrazovni ishod za zadatke višestrukoga izbora.

2.6.1. Primjeri zadatka višestrukoga izbora

Zadatak višestrukoga izbora sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka i koja je zajednička za sve zadatke iste vrste u nizu), **osnove** zadatka te **ponuđenih odgovora** od kojih je samo jedan točan.

U svim zadatcima višestrukoga izbora od više ponuđenih odgovora samo je jedan odgovor točan.

Odredite točan odgovor i obilježite ga znakom X s desne strane u ispitnoj knjižici.

Odgovore obvezno prepisite na list za odgovore.

Pozorno pročitajte Pupačićeve stihove.

*Volio sam je
kao travu
i kao jasenje
ko trsku i kanarinca
ko uspavanku
i majčino buđenje.*

Josip Pupačić,
Zaljubljen u ljubav

Kako se naziva stilska figura uporabljena u navedenim stihovima?

- A. gradacija
- B. metafora
- C. poredba
- D. simbol

TOČAN ODGOVOR: C

OBRAZOVNI ISHOD: prepoznati i razumjeti književnopovijesna i književnoteorijska obilježja književnih i neknjiževnih tekstova (stilske figure)

BODOVANJE:

1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor, nema odgovora ili je obilježeno više odgovora

Koji je pravilni oblik instrumentala imenice *hobi*?

- A. hobiem
- B. hobijem
- C. hobijom
- D. hobiom

TOČAN ODGOVOR: B

OBRAZOVNI ISHOD: razlikovati gramatičke kategorije promjenjivih vrsta riječi (rod, broj, padež, lice, vrijeme, vid, način, stupanj i određenost) te ih funkcionalno primjenjivati

BODOVANJE:

1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor, nema odgovora ili je obilježeno više odgovora

2.6.2. Primjer zadatka višestrukoga izbora s dopunjavanjem

U zadatcima **višestrukoga izbora s dopunjavanjem** od više ponuđenih odgovora samo je jedan odgovor točan. Zadani tekst na mjestu umetnute crte treba dopuniti tekстом jednoga od četiriju ponuđenih odgovora. Točan odgovor obilježite znakom X s desne strane u ispitnoj knjižici. **Odgovore obvezno prepisite na list za odgovore.**

Tekst dopunite nazivom književne epohe.

Prva i temeljna epoha europske književnosti,

čini povijesni početak i temelj europske kulture i književnosti sve do danas; u njoj se književna djelatnost dijeli od mita, s jedne strane, i od znanosti i filozofije, s druge strane.

- A. antika
- B. srednji vijek
- C. humanizam
- D. renesansa

TOČAN ODGOVOR: A

OBRAZOVNI ISHOD: prepoznati i razumjeti književnopovijesna razdoblja europske (svjetske) književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od staroga vijeka do suvremene književnosti u kronološkome slijedu

BODOVANJE:

1 bod – točan odgovor

0 bodova – netočan odgovor, nema odgovora ili je obilježeno više odgovora

2.6.3. Primjer zadatka povezivanja

U sljedećem zadatku trebate povezati sadržaj dvaju stupaca. Lijevi je stupac obilježen rednim brojevima zadatka (od 1. do 5.), a desni je stupac obilježen slovima (A, B i C).

Svaki pojam iz lijevoga stupca povežite s odgovarajućim pojmom iz desnoga stupca tako da uz redni broj zadatka u tablici znakom X obilježite slovo točnoga odgovora. **Odgovore obvezno prepisite na list za odgovore.**

Svaki se pojam iz lijevoga stupca može povezati **samo s jednim pojmom iz desnoga stupca**. Svaki se pojam iz desnoga stupca može povezati **jedanput ili više puta**.

Svaki se od pojmova mora povezati.

Navedenom autoru pridružite odgovarajuće književno razdoblje.

1. Jean Racine	A. renesansa
2. Miguel Cervantes	B. barok
3. Pierre Corneille	C. klasicizam
4. Torquato Tasso	
5. William Shakespeare	

TOČNI ODGOVORI: 1. C, 2. A, 3. C, 4. B, 5. A

OBRAZOVNI ISHOD: prepoznati i razumjeti književnopovijesna razdoblja europske (svjetske) književnosti (vremenske odrednice, predstavnike i poetiku) od staroga vijeka do suvremene književnosti u kronološkome slijedu

BODOVANJE:

1 bod – svaki točan odgovor (ukupno 5 bodova)

0 bodova – netočan odgovor, nema odgovora ili je obilježeno više odgovora

2.6.4. Primjeri esejskoga zadatka

Esejski zadatak sastoji se od **upute** (u kojoj je opisan način rješavanja zadatka, broj riječi i sl.), **polaznoga teksta ili tekstova** te **smjernica za pisanje**.

U ovome poglavlju ponuđen je primjer za sve tri vrste eseja koje mogu biti zadane na državnoj maturi, a to su:

1. interpretativni školski esej
2. usporedbena raščlamba dvaju ili više tekstova
3. raspravljački školski esej.

Ponuđeni zadatci samo su primjer esejskoga zadatka te ne polaze uvijek od popisa ispitnih djela navedenih za školsku godinu 2011./2012. Zadatci za školski esej na ispitu državne mature polaze od popisa ispitnih djela na 30. stranici.

2.6.4.1. Interpretativni školski esej

U interpretativnome školskome eseju polazni tekst je pjesma ili ulomak iz proznoga ili dramskoga književnoga djela s popisa ispitnih djela koji se odnosi na tekuću školsku godinu.

Ponuđeni tekst popraćen je metodičkim instrumentarijem koji informira o naslovu, autoru i, ako je potrebno, kontekstualnim napomenama kojima se ponuđenomu ulomku upotpunjuje smisao.

Primjer zadatka za pisanje interpretativnoga školskoga eseja

Pred Vama se (u okviru) nalazi ulomak iz romana *Posljednji Stipančići* Vjenceslava Novaka.

Pozorno ga pročitajte.

Slijede **upute** i **smjernice za pisanje** školskoga eseja.

Pozorno ih pročitajte.

(...) I koliko je to njezino čeznuće za odličnim društvom i zabavama što bi ih sad građani a sad časnici davali, bilo neobuzdano, opet ga je neumoljivo sapinjala tvrdokorna vlast oca. Nije htio ni da čuje za kakove izdatke na njezina odijela i gdje kada upravo surovo uskraćivao i neznatne troškove što bi ih za nju mati od njega tražila. Da uskrati novac, on bi našao sto razloga i napokon predbacivao Valpurgi da je iskvarila to dijete puštajući mu preko očevoga znanja koješta na volju. – Htio je pako da Lucija boravi u njegovoj sobi te mu čita, a on je podučava, kako bi tvrdio, u onome što će joj danas-sutra vrijediti daleko više nego misli na kojekakve ludorije što ih može da zamisli ženska ispraznost.

Nelijepo, zlobi nalik čuvstvo proti ocu mučilo bi gdje kada Luciju, a to nije mogla da zataji ni njemu ni majci. Izravno mu toga dašto nije smjela reći; ali je Stipančić pogađao da je njezina pokornost i uslužnost prema njemu usiljena. Majci pako nije skrivala to svoje čuvstvo naspram ocu; kad bi joj rekla da otac želi neka dođe u njegovu sobu, smračila bi lice:

- Idem kad moram. Ali da znate kako mi teško teku časovi u očevoj sobi, vi me ne bi nikada gore slali.
- Vidiš, Lucijo, a on želi samo da s njime razgovaraš.
- Ja ne umijem da s njime razgovaram.
- Zašto si takova? I otac se na te tuži da sjediš uza nj kao tuđa i samo ga mučiš svojom upornom šutnjom.
- Velim vam, kad sam sama uza nj, meni su svezana usta. Što bih s njime govorila, kad znam da mi nije pravedan? Zar nisam odrasla pa i danas još zatvorena u ovim tamnim sobama kao u samostanu? Neka pogleda moje vršnjakinje kakvi im je život, pa će vidjeti govorim li pravo.

I Valpurga je bila o tom uvjerena, ali je htjela da Luciju priljubi ocu, jer on je još uvijek najradije njoj spočitavao da nije umjela dati Luciji odgoja te nema u sebi nikakvih nježnijih osjećaja već je odrasla divlja i surova kao gorštakinja.

Vjenceslav Novak, *Posljednji Stipančići*

Upute za pisanje

Školski esej mora biti napisan na **listu za školski esej**.

Školski esej mora biti napisan čitko, pisanim slovima i crnom ili plavom kemijskom olovkom ili nalivperom.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu s **uvodom, razradbom i zaključkom**.

Školski esej treba imati od **350** do **500** riječi.

Pazite da Vaš školski esej bude **pravopisno i gramatički točan**.

U svoj školski esej morate uvrstiti sve **smjernice za pisanje**.

Redosljed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u oblikovanju školskoga eseja.

Smjernice za pisanje školskoga eseja

Smjestite roman u književnopovijesno razdoblje u kojem je nastao. Povežite ulomak s kontekstom djela. Usporedite međusobne odnose i postupke likova o kojima se u polaznome tekstu pripovijeda i potkrijepite svoje tvrdnje citatima.

Objasnite odnos oca i kćeri te ulogu majke u tom odnosu. Objasnite zašto je Lucija Stipančić primjer tragične djevojke.

Usporedite Stipančićev odnos prema sinu i prema kćeri. Usporedite lik Ante Stipančića i lik oca Goriota. Komentirajte tadašnji način odgoja.

2.6.4.2. Usporedbena raščlamba dvaju ili više tekstova

U ovoj vrsti zadatka ponuđena su najmanje dva teksta koja povezuje neko obilježje, primjerice, tematika, glavni motiv, književna vrsta, stilsko razdoblje itd.

I u ovome zadatku pristupnik treba izraziti svoj osobni stav koji se temelji na njegovoj književnoj naobrazbi. Od pristupnika se očekuje da uoči problem te sličnosti i razlike ponuđenih tekstova.

Dakle, valja promišljeno pročitati ponuđene tekstove i smjernice za pisanje koje uspostavljaju vezu među tekstovima. I u ovome zadatku uz ponuđene tekstove slijedi metodički instrumentarij koji pristupnika informira o naslovu, autoru i, ako je potrebno, kontekstualne napomene kojima se ponuđenomu ulomku upotpunjuje smisao.

Primjer zadatka za pisanje usporedbene raščlambe

Pred Vama se (u okvirima) nalazi ulomak iz romana *Posljednji Stipančići* Vjenceslava Novaka i ulomak iz romana *Zlatarovo zlato* Augusta Šenoa.

Pozorno ih pročitajte.

Slijede **upute i smjernice za pisanje** školskoga eseja.

Pozorno ih pročitajte.

Prvi tekst

Lucija gledaše česak strogim pogledom u lice slike.

– No... gledaj mi u oči! – reče ona tiho; – gledaj čvrsto, ravno, da vidim već jednom jasno što je istina. Oprosti... ti, čovjek kavalir učen, ugledan i bogat, kako bi ti mogao varati sirotu osamljenu djevojku? No... gledaj mi čvrsto u oči! Zar bi tvoje oči mogle varati i onda... Čuj, Alfrede! Ja sumnjam: Ta reci jasno, otvoreno: Kad će to biti, da me dođeš osloboditi iz ovih uza? Ja sjedim u onom starom naslonjaču med njegovim mrkim drugovima i često mi bude kao da se ova tijesna četiri zida sve stežu i da se niski strop nada mnoom sve spušta k momu tjemenu, i biva mi da vičem: Ugušit ću se... pomozite, ugušit ću se! Pa onda plačem i sakrivam oči da ne vidim ovaj grob živih! Najvoljela bih da je sve gotovo, da me mrtvu nose odovuda gdje propada moja mladost: još mogu samo da vidim tebe ... da ti pružim ruku, možda me izvedeš tamo gdje je široki svijet, gdje je svjetlo, gdje se giblju pravi, živi ljudi! Da nijesam još zdrava? Ako nijesam, pa ti mi donesi zdravlje! Zar bih ovdje mogla ozdraviti? Nu pogledaj mi otvoreno, iskreno u oči. Zašto, ako me ljubiš, i ne dođeš po me?

Vjenceslav Novak, *Posljednji Stipančići*

Drugi tekst

– Gospodine Pavle, ako Boga znate, idite! – šapnu Dora otimljući mu ruku.

– Hoću. Al slušaj me. Samo riječ. Moram. Danas mi se u srce zarinuo krvav nož, htio sam da prokunem dan na koji me majka rodila. Tmina mi pade na oči, kamen na srce, bilo mi je da se živ zakopam. Al neviđena ruka trgnu me iz čame, ponese me pred tebe, djevojko. Da mi je put do tebe zakrčio rođeni brat, bio bih ga ubio. Karaj me da sam ušao kao zlotvor amo, karaj! Istina je. Htjedoh ti vidjeti samo kuću, opazih tebe. Srce me srvalo. Srce, Doro moja – koje čuva u sebi predragi zapis – ime tvoje. Što mi je volja – šta snaga – šta pamet? Sve si samo ti, djevojko moja! Kad sam dozivao u pamet onaj blagi čas gdjeno ti suze ljubavi potekoše niz moje čelo, mišljah da je samo bio san – o raju, o Bogu. Al sad sam kod tebe. Ovo je tvoja ruka. Sad mi je dobro. Oj djevojko, nemoj da sve to i snom bude, reci, po Boga živoga, da me voliš. Vjeri mi se da me iznevjeriti nećeš, ma kako nas raskidali. I evo ti nevjeren plemičku podajem ruku da neću biti nego tvoj – i ne ugledao lica božjega ako nijesam pošten i čist.

– Ne govori, ne govori, Pavle – odvratila djevojka dršćući kroz suze – da, da, tvoja sam, al ne govori, previše sam sretna!

I baci mu se u naručje, i trgnu mu se iz naručja, pa zavapi:

– Zbogom, Pavle! Evo me, kumo!

– Prosti nam grijeh, o milosrdni Bože! – zamrmlja stara i ode sa Dorom u kuću.

Žurno pohiti Pavle na konju u svoje noćište.

August Šenoa, *Zlatarovo zlato*

Upute za pisanje

Školski esej mora biti napisan na **listu za školski esej**.

Školski esej mora biti napisan čitko, pisanim slovima i crnom ili plavom kemijskom olovkom ili nalivperom.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu s **uvodom, razradbom i zaključkom**.

Školski esej treba imati od **350** do **500** riječi.

Pazite da Vaš školski esej bude **pravopisno i gramatički točan**.

U svoj školski esej morate uvrstiti sve **smjernice za pisanje**.

Redosljed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u oblikovanju školskoga eseja.

Smjernice za pisanje školskoga eseja

Autore polaznih tekstova smjestite u književnopovijesna razdoblja u kojima stvaraju. Smjestite polazne tekstove u sadržajni kontekst djela kojima pripadaju.

Navedite sličnosti i razlike u polaznome tekstu između Lucije i Dore s obzirom na njihove osjećaje.

Objasnite koje su okolnosti obilježile Lucijin razgovor s Alfredovom slikom te navedite uzroke Lucijina emocionalnoga stanja.

Objasnite prirodu odnosa Dore i Pavla. Usporedite Alfreda i Pavla.

Iznesite svoje mišljenje o tvrdnji da se velike ljubavi često teško ostvaruju.

2.6.4.3. Raspravljajući školski esej

U raspravljajčkome školskome eseju kao polazni tekst ponuđen je ulomak ili ulomci iz djela s popisa ispitnih djela koji se odnosi na tekuću školsku godinu. U ovoj vrsti eseja pristupnik pokazuje sposobnost raspravljanja o književnosti ili o nekoj drugoj temi/ problemu koji proizlazi iz konteksta zadanoga književnoga djela.

Od pristupnika se očekuje poznavanje, razumijevanje, analiziranje i sintetiziranje zadane teme te argumentacija tvrdnji i stavova koja se temelji na osobnome i čitateljskome iskustvu.

Primjer zadatka za pisanje raspravljajčkoga školskoga eseja

Pred Vama se (u okviru) nalazi pjesma Albatros Charlesa Baudelairea.

Pozorno ju pročitajte.

Slijede **upute i smjernice za pisanje** školskoga eseja.

Pozorno ih pročitajte.

ALBATROS

Često za zabavu mornari na brodu
Love albatrose, bijele morske ptice
Što prate brodove uz duboku vodu
Kao ravnodušne, tihe suputnice.

Tek što ih uhvate i na daske stave,
Vladarice neba nespretno i bijedno
Spuste svoja krila i, pognute glave,
Drže ih ko vesla postiđeno, čedno.

O, kako je mlohav taj putnik krilati!
Nedavno prekrasan, kako li je ružan!
Netko mu kljun draži onim što dohvati,
Drugi oponaša hod mu tako tužan.

Pjesnik je nalik tom gospodaru neba
Što živi u buri i carskog je roda,
U zemaljskoj hajci nema što mu treba
I silna mu krila ne daju da hoda.

Charles Baudelaire

Upute za pisanje

Školski esej mora biti napisan na **listu za školski esej**.

Školski esej mora biti napisan čitko, pisanim slovima i crnom ili plavom kemijskom olovkom ili nalivperom.

Svoj školski esej oblikujte kao zaokruženu cjelinu s **uvodom, razradbom i zaključkom**.

Školski esej treba imati od **350** do **500** riječi.

Pazite da Vaš školski esej bude **pravopisno i gramatički točan**.

U svoj školski esej morate uvrstiti sve **smjernice za pisanje**.

Redosljed ponuđenih smjernica ne obvezuje Vas u oblikovanju školskoga eseja.

Smjernice za pisanje školskoga eseja

Odredite temeljni problem pjesme *Albatros*. Objasnite život Baudelaireova pjesnika u pjesmi *Albatros*.

Opišite kako se okolina odnosi prema pjesniku i kako se on osjeća u tome okruženju.

Iznesite svoje mišljenje o ulozi i položaju pjesnika/ umjetnika u suvremenome svijetu. Smatrate li da je pjesnik potreban suvremenomu svijetu? Obrazložite svoj stav.

Potkrijepite tvrdnje stihovima ili parafrazama stihova.

3. PRIPREMA ZA ISPIT

Upute pristupnicima jednake su i za višu i za osnovnu razinu ispita.

Literatura za pripremu ispita iz Hrvatskoga jezika su svi udžbenici koje je odobrilo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa za rad u gimnazijama i strukovnim školama u proteklome četverogodišnjem razdoblju.

Obrazovnim ishodima određeno je što će se ispitivati na državnoj maturi.

U **ishodima za područje književnosti** neke je naslove potrebno interpretirati i razumjeti, a nekima se pristupa na razini poznavanja, kao što je navedeno u ovome katalogu za svakoga autora odnosno djelo napose.

U ishodima za književnost navedena su književnopovijesna razdoblja, književna djela i autori prema službenim planovima i programima za gimnazije i strukovne škole.

Ishodi za područje jezika obuhvaćaju najvažnije sadržaje u četverogodišnjem srednjoškolskome obrazovanju. Područje nastave jezika obuhvaćeno je posebnim zadacima u prvoj ispitnoj cjelini, a uporaba hrvatskoga jezika se posebno vrjednuje u pisanju školskoga eseja u drugoj ispitnoj cjelini.

Uspjeh na ispitu uvjetuje i i dobro poznavanje **načina ispitivanja**.

Pristupnicima se savjetuje:

- temeljito poznavanje ispitnih djela
- poznavanje ispitnih cjelina te primjera zadataka
- svladavanje svih sadržaja propisanih ispitnim katalogom
- upoznavanje s materijalima koje je objavio *Nacionalni centar za vanjsko vrjednovanje obrazovanja*
- rješavanje oglednoga primjera ispita.

Moguće je da se kao polazni tekst pojavi i tekst autora koji nije naveden u ispitnome katalogu ili pak neknjiževni tekst, ali prema njemu će se onda propitivati opća znanja iz teorije književnosti, povijesti književnosti ili jezika te razumijevanja teksta.

Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja

